

ВАЖНОСТТА НА ТОВА ДА ОБИЧАМЕ ВРАГОВЕТЕ СИ

Дейвид Уилкерсън
3 Юли 2000

Ако твърдиш, че нямаш никакви врагове, искам да ти направя едно предложение. Искам да напишеш книга, в която да обясниш как си стигнал толкова далеч в живота без никой да ти противоречи. Книгата ти със сигурност ще стане бестселър.

Можеш да опишеш как никой никога не те е ревнувал, не ти е завиждал и не се е отнасял враждебно с теб. Можеш да опишеш как никой никога не се е опитвал да попречи на плановете ти, да смаже целите ти или да ти съсипе бъдещето. Можеш да разкажеш как никой никога не те е наранявал, не ти е пречил да осъществиш мечтата си или пък не е разпространявал унищожителни нападки по твой адрес.

Не искам да звуча несериозно или саркастично. Но истината е, че тези неща превръщат някои хора в наши врагове. И всеки един от нас е имал поне едно от тези преживявания.

Разбира се, всеки християнин се изправя пред големия си враг – Сатана. Исус ни казва, че той е врага, който е посадил бурени в живота ни (виж Матей 13:39). Апостол Петър също ни предупреждава за Сатана: „Бъдете трезви, бъдете бдителни, защото вашият противник, дяволът, обикаля като ревящ лъв и търси кого да погълне.“ (1 Петрово 5:8)

Но Исус ясно казва, че няма защо да се страхуваме от дявола. Нашият Господ ни е дал цялата сила и власт над Сатана и демоничните му сили: „то, давам ви власт да настъпвате змии и скорпиони и власт над цялата сила на врага, и нищо няма да ви навреди.“ (Лука 10:19). Христос ясно заявява, че битката със Сатана вече е била спечелена. Ние притежаваме в себе си силата да се съпротивим срещу всеки опит на дявола да ни погуби.

Аз обаче искам да се съсредоточа върху изпитанията ни с човешките врагове – опонентите ни от плът и кръв, хора, с които може би живеем или работим. Виждате ли, Петър използва думата „погълне“, чийто смисъл на гръцки е „да се опита по всякакъв начин да те глътне наведнъж“. Петър говори за всеки опит – борба, изпитание или изкушение – който би те погълнал и вкарал в депресия, страх или обезкуражение.

Може би си в състояние да заявиш, че си спечелил огромна победа в Христос. Успешно си се възпротивил на всички изкушения и зли желания, на цялата похот и материализъм, на цялата любов към този свят. Но в същото време може би си погълнат от борба с някой човешки враг. Някой се е изправил срещу теб, показал е завист, горчивина, тълкува погрешно действията и мотивите ти, уронва репутацията ти, противопоставя ти се от всички посоки, иска да попречи на Божията цел в живота ти.

Атаките на този човек са ти ограбили целия мир. Трябвало е да прекараш скъпоценно време в това да обясниш какво имаш предвид и да защитиш действията си. И не след дълго конфликта е започнал да поглъща всичките ти мисли, да не ти позволява да спиш. Сега виждаш как той засяга семейството ти, взаимоотношенията ти, дори и физическото ти здраве.

Ако това си ти, значи вече си бил погълнат от врага ти – глътнат от изпитание, което произлиза от човешкия ти враг.

Старият Завет поддържа тайните ни надежди, че Бог ще съди враговете ни

Старият Завет искаше отмъщение – око за око, зъб за зъб. Посланието му изглежда е: „Ти видя какво ми направи врага, Господи. Сега го накажи.“

Лесно е да разберем това отношение като научаваме повече за злите врагове на Израел. Египтяните викаха: „Ще погна, ще стигна, ще разделя плячката; алчността ми ще се насити от тях; ще изтръгна мечата си, ръката ми ще ги погуби.“ (Изход 15:9). И Бог беше верен да отмъсти на израелските врагове: „Ти подухна с дъха Си и морето ги покри; потънаха като олово в силните води.“ (15:10). „Ти простря десницата Си и земята ги погълна.“ (15:12)

Вече мога да чуя как някои християни казват: „Това искам да направи Бог с враговете ми. Нека ги събори и погълне. В края на краищата, те направиха с мен това, което египтяните направиха на Израел. Преследваха ме, удряха ме по слабото ми място, победиха ме. Така че имам ясно библейско основание да искам от Бог да победи враговете ми.“

Но ако се опитаме да използваме старозаветния начин, по който се разправяхме с враговете си – дори и неспасените ни врагове – ние поставяме себе си под робството на закона. Давид направи някои силни изказвания по повод враговете си. Той молеше Бог: „Да се посрамят и много да се ужасят всичките ми врагове, да се върнат назад, да се посрамят внезапно!“ (Псалм 6:10). Той казваше: „Преследвай ги, Господи, не им давай сън поради това, което ми направиха.“

В един момент врага на Давид му беше близък приятел, един от Божия народ. Давид беше наранен дълбоко от този приятел, някой, пред когото той изливаше душата си. Този човек беше молитвен партньор на Давид, приятел, който споделяше любовта му към Бог. Но този доверен приятел се обърна срещу Давид и го предаде. Това нарани Давид, ядоса го, обърка го.

“Понеже не враг ми се присмива — тогава бих го понесъл — нито мразещият ме се е възвеличил против мен — тогава бих се скрил от него — а си ти, човек равен на мен, мой другар и мой близък приятел. Заедно разговаряхме сладко, с множеството ходехме в Божия дом.” (Псалм 55:12-14)

Давид всъщност казваше: „Ако това беше някой обикновен човек, можех да се справя с него. Но това беше близък, благочестив приятел. Дойде ми твърде много.“

Аз вярвам като повечето библейски изследователи, че приятеля, който се изправи срещу Давид беше Ахитофел – негов съветник и доверен човек. Двамата искаха мнението един на друг по всеки житейски въпрос. Всеки път когато Давид ходеше в Божия дом да се покланя, Ахитофел беше до него, действащ като Божи пророк. И Давид споделяше сърцето си открито с него, мислейки, че това е духовен приятел.

Но същият този Ахитофел, който изглежда беше много мъдър и духовен, в когото нямаше лукавство и беше посветен на Давид, всъщност настрои хората срещу Давид. Той дори включи сина на Давид Авесалом в заговор за убийството му.

Давид се оплака: „Устата му са по-гладки от масло, но в сърцето му има война; думите му са по-меки от маслинено масло, но са голи мечове.“ (Псалм 55:21). Той казваше: „Мислех, че Ахитофел ми е приятел. Той звучеше толкова благочестиво, казвайки ми, че ми желае най-доброто. Но тогава ми опря нож в гърба.“

Ужасното предателство накара Давид непрестанно да се озърта. Той каза: „Цял ден изкривяват думите ми, всичките им мисли са против мен за зло. Събират се, спотайват се, наблюдават стъпките ми, защото причакват душата ми.“ (56:5-6). Давид простена: „Наблюдават всяко мое действие, чакат да ме изиграят.“

В ужасната си болка, депресия и гняв Давид извика силно: „Нека дойде ненадейно смърт върху тях, нека слязат живи в Шеол, защото злини са в жилищата им и между тях.“ (55:15). С други думи той казваше: „Убий този предател, Господи. Не го оставяй да живее. Изпрати го в ада заради това, което ми причини.“

Но когато Давид каза това, той се представяше като невинен. Той свидетелстваше: „А аз, аз ще извикам към Бога... Вечер и сутрин, и по обед ще се оплаквам“ (55:16-17). Давид казваше: „Господи, знам че съм направил всичко възможно, за да Ти угодя. Не съм докоснал този човек, а той се обърна срещу мен. Той превърна себе си в мой враг.“

Това са думите на същия благочестив човек, който плака когато смъртния му враг Саул беше убит в битка. Давид разкъса дрехите си в скръбта си и призова приятелите си да постят и да се молят, викайки: „Един гигант падна в Израел. Саул беше красив Божи човек.“ А сега Давид казваше за Ахитофел, бившия си приятел: „Убий го, Господи. Прати го бързо в ада.“ След това оправда поведението си казвайки: „Аз съм молещ се човек. Винаги съм на колене.“

Колко често ние, християните сме като Давид. В ужасната си болка и депресия ние наричаме себе си праведни, а враговете ни – грешни. „Господи, не им позволявай да живеят нито ден повече.“

Предаван ли си някога от близък приятел?

Може би познаваш някого, който преди е казал на всички, че те обича. Но тогава: Бам! – този приятел ти заби нож в гърба. Обърна се срещу теб и вече иска да те нарани.

Вероятно си разделен или разведен и този партньор вече ти забива нож в гърба. Преди ти беше убеден, че партньора ти те обича и уважава. Той стоеше с теб на олтара, кълнеше се да бъде твой за цял живот. Отначало думите му бяха мили и нежни и ти си мислеше: „Токова сме близки. Той е най-добрия ми приятел.“

Но той вече те е изоставил, вероятно заради друга. И той те укорява, бълва добри думи, а зад гърба ти се опитва да те унищожи. Ти плачеш преди да заспиш и си мислиш: „Мислех си, че го познавам. Как можа да се превърне в това?“

Може би врагът ти е близък приятел, вероятно колега в служението или християнски колега. Преди този приятел е изглеждал благочестив и открит и ти му вярваше. Но изведнъж, без някаква причина, той се обърна срещу теб. Не си направил нищо, което да го накара да ти се противопостави. Всъщност, дори и когато той те укорява, ти оставах приятелски настроен към него. Въпреки всичко не можеш да повярваш на отровата, която той бълва за теб пред другите – лъжи, обидни думи, манипулации. И раната боли още повече понеже той е бил твой приятел.

Някои читатели може да попитат: „Такива неща наистина ли се случват в Христовото тяло? Не виждам как това може да стане с някой християнин.“ С прискърбие казвам, че всичко това е истина.

Познавам един благочестив бизнесмен, който беше поканен да служи в управата на една християнска организация. На първата среща той беше шокиран от политиките и вътрешните борби, които видял. Обади ми се, смутен, и попита: „Така ли е във всяко служение? Очаквам да видя тези неща в бизнеса, но съм обезкуражен от това, което видях и чух сред тези мъже. Те не могат да седнат заедно в Духа на Христос и да оправят разногласията си.“

Казвам ви, невъзможно е да си наистина свят без да се покориш изцяло на заповедта на нашия Господ да се обичаме едни други. Исус каза: „Целият Закон се изпълнява в това – да обичаш Бог с цялото си сърце и да обичаш ближния си както себе си“ (виж Матей 22:37-40). Всъщност, Бог изпитва любовта ни към Него чрез любовта, която показваме към християнските ни братя и сестри. „Ако каже някой: Любя Бога, а мрази брат си, той е лъжец; защото, който не люби брат си, когото е видял, не може да люби Бога, когото не е видял.“ (1 Йоан 4:20)

Може да пееш хваления на Бог в църквата, може да раздаваш храна на бездомните, но ако имаш неприязън към някого, любовта ти към Бог е напразна. Библията казва, че ако имаш зло в сърцето си към някого, ти си абсолютен лицемер в Божите очи.

Да обичаме онези, които са ни наранили не е въпрос на избор, а е заповед. „И това е Неговата заповед: да вярваме в Името на Неговия Син Исус Христос и да се любим един друг, както ни е заповядал.“ (1 Йоан 3:23). „Това ви заповядвам: да се любите един друг.“ (Йоан 15:17).

Може да възразиш: „Господи, ще Ти служа, ще Ти се покланям, ще жертвам за Теб, но не очаквай да забравя тази обида. Ако само разбираше дълбочината на болката през която преминавам, нямаше да исках това от мен. Това е по-силно от мен.“

Не, не е по-силно от теб. Исус ни казва, че ни е дал цялата сила срещу врага. Святият Му Дух ни дава сили да простим, дори и да сме били дълбоко наранени.

Виждате ли, като членове на Христовото тяло, ние трябва да реагираме според наставленията, които ни дава нашата глава Исус. Помислете за това: нито един от пръстите ти не се движи, никой от клепачите ти не мига, без да е ръководен от мозъка. Та, ако Христос е главата ти, значи всички части трябва да се движат според Неговите мисли. А Той ясно е заявил мислите Си по този въпрос: „И бъдете благи един към друг, милостиви; прощавайте си един на друг, също както и Бог в Христос е простил на вас.“ (Ефесяни 4:32)

Действаш ли според Христовата мъдрост? Или пък си се превърнал в глава, независима от него? Простил ли си на враговете ти с любов, както ти е простил Исус? Или все още изпитваш ненавист и караш греховете ти да се трупат срещу теб?

Имам едно силно духовно рициново масло за теб

Често Божията заповед да обичаме враговете си може да изглежда като горчиво, неприятно лекарство. Но както и маслото, което трябваше да глътна в младежките си години, това е лекарство, което изцелява. Много християни не желаят да вземат това лекарство. Те го виждат описано в Библията, но рядко го взимат. Все още се чувстват оправдани, когато презират враговете си. Но Исус заявява много ясно: „Чули сте, че е било казано: „Люби ближния си, а мрази неприятеля си.“ Но Аз ви казвам: обичайте неприятелите си и се молете за онези, които ви гонят“ (Матей 5:43-44).

Исус противоречеше ли на Закона тук? Съвсем не. Той преобръщаше духа на плътта, който беше навлязъл в Закона. По онова време евреите обичаха само евреи. Евреинът не трябваше да стисне ръката на езичника, дори не трябваше да позволява на дреха си да докосне до дрехата на езичник. Но това не беше духа на Закона. Законът беше свят, поучителен: „Ако този, който те мрази, е гладен, дай му хляб да яде и ако е жаден, дай му вода да пие, защото така ще натрупаш жар на главата му и ГОСПОД ще те възнагради.“ (Притчи 25:21-22)

Исус също говори за старозаветния закон относно обидите и раните. Той заяви: „Чули сте, че е било казано: „Око за око, зъб за зъб.“ А пък Аз ви казвам: Не се противете на злия; но ако те плесне някой по дясната буза, обърни му и другата.“ (Матей 5:38-39)

Според закона на Моисей всеки, който наранеше някого трябваше да получи същото наказание – рана за рана, смазано за смазано. Но това не трябваше да продължава при

служението на благодат на Христос. Всъщност, заповедта на Исус да обичаме ближния си означаваше да обичаме и враговете си. Може да попиташ: „Трябва ли да обичаме злите хора – лекарите, които правят аборти, безскрупулните политици, войнствените хомосексуалисти, които твърдят, че Исус е бил гей? Не ни ли казва Библията да викаме против греха и яростно да се противопоставяме на хората, които вършат зло?“ Да, така е. Но ние трябва да се противопоставяме на тези хора без да ги мразим.

Може би искаш да кажеш молитвата на Давид: „Да не мразя ли, ГОСПОДИ, онези, които мразят Теб? Да не се ли отвращавам от онези, които се надигат против Теб? Мразя ги с крайна омраза, станаха ми врагове.“ (Псалм 139:21-22). Но дори Давид накрая откри милостивия дух на закона. Той разбра, че е възможно да мразиш злите дела на някого без да мразиш човека. Той написа: „Мразя престъпване на закона, това няма да се прилепи към мен.“ (Псалм 101:3). „Мразя всеки лъжлив път“ (119:104). Мразя и се отвращавам от лъжата“ (119:163).

Помислете за примера на Исус. Той се изправи пред злото на всяка значима власт в дните Си – правителствени представители, политически водачи, църковни водачи. Всички тези хора станаха врагове на Христос, като действаша злокобно срещу Него. Но в апогея на болката Си, пред прага на смъртта, Исус се моли: „Отче, прости им“ (Лука 23:34).

Стефан имаше цялото право да се противопостави на онези, които го убиваха с камъни. Той можеше да размаха юмрук на корумпираните религиозни лидери и да каже: „Ще ви видя на Съдния ден. Няма да ви се размине. Бог ще ви накаже за този грях.“ Но вместо това Стефан последва примера на Исус. Той се моли: „Господи, не им считай този грях.“ (Деяния 7:60)

Когато Мириам се опълчи на брат си, Моисей, тя извърши грях, който заслужаваше смърт. И Бог беше верен да отмъсти за Моисей като удари сестра му с проказа. Но Моисей не се зарадва на това, че сестра му страдаше. Това наскърби сърцето му и той помоли Бог да я изцери: „О Боже, моля Ти се, изцели я!“ (Числа 12:13)

Павел беше ласкан от лицемери, които след това му се опълчиха, нараниха и клюкарстваха по негов адрес. Хора от всички сфери на живота се противопоставиха на Павел: зли политици, цели общества, римските хомосексуалисти, които го мразеха за това, че застана срещу хомосексуалния им начин на живот. Дори и църквата се надигна срещу него. Побеснели учители, завистливи поради откровенията, които той получи, му се подиграваха и го цитираха погрешно. Други го обвиняваха в злоупотреба с пари.

Не ме разбирайте погрешно – Павел мразеше греха на тези хора. Измамите им го наскърбяваха и той говори срещу злото, което вършеха. Но той никога не спря да обича хората или пък да се моли за душите им. Той свидетелства: „Като ни хулят — благославяме, като ни гонят — търпим, като ни злословят — умоляваме.“ (1 Коринтяни 4:12-13). Павел следваше примера на Исус. Както написа Петър за Христос: „Който, когато Го хулеха, с хула не отвръщаше; когато страдаше, не заплашваше, а предаваше делото Си на Този, Който съди справедливо“ (1 Петрово 2:23).

Може да мразим безнравствените действия на онези в правителството. Може да мразим греховете на хомосексуалистите, на лекарите, които правят аборти и на всички, които презират Христос. Но Господ ни заповядва да ги обичаме като хора – хора, за които Исус умря. Той ни заповяда и да се молим за тях.

Но вместо това ние често си правим шеги с тях. Разказвал съм и съм се смял на много шеги за президента ни. Вярвам, че позицията му по въпросите на аборта е мерзост в Божиите очи и кара кръвта ми да кипи. Но това не ме оправдава, че не приемам вечната му душа на сериозно. Всеки път когато презирам някого, вместо да презирам началствата зад този човек, аз не представям истински Христос.

Аз вярвам, че името на Исус се обезчестява от начина, по който много християни реагират на извършителите на злини. Надигаме се срещу онези, за които трябва да се молим. Така наречени вярващи са бомбардирани клиники за аборти, убивали са лекари, които правят аборти, размахвали са гневно юмруци срещу протестиращи. Нито едно от тези неща не е от Духа на Христос. Нашата сила е на колене, а не като размахваме юмруци или гневни наказания.

Сега нека поговорим за враговете в църквата

Как трябва да реагираме към християни, които са се превърнали в наши врагове? Исус ни заповядва да ги обичаме като правим 3 неща: 1. Благославяме ги. 2. Правим им добро. 3. Молим се за тях. „Любете неприятелите си; правете добро на тези, които ви мразят; благославяйте тези, които ви кълнат; молете се за тези, които ви нанасят вреда.“ (Лука 6:27-28).

Нека разгледаме живота си в светлината на тези 3 неща, за да видим дали сме покорни на Христос, нашата глава:

1. „Благославяте тези, които ви кълнат.“ Какво точно означава да благославяме? Гръцката дума за благословение тук означава да „говориш само онова, което е добро и изгражда, да го кажеш на глас, с устата си“. Ние не трябва само да си мислим добри неща за враговете ни, но и да ги говорим открито.

Аз наистина съм се провалил с тази заповед. Спомням си един случай, когато някои хора, които обичах много се надигнаха срещу мен и ме укориха. Това беше най-голямата болка, която някога съм преживявал, която погълна всичките ми мисли ден и нощ. Когато имах възможност аз изливах сърцето си пред всеки, който би ме чул.

Един ден една двойка от служението ни покани на обяд с жена ми, Гуен. Веднага след като седнахме започнах да изливам бремето си пред тях. Разказах им всеки детайл от болката си, всяка лъжа, която бяха разказвали за мен, всяка рана, която ми бяха нанесли. Тази двойка въобще не разбра какво става. Около час по-късно те си тръгнаха объркани. Като погледнах Гуен видях обезкуражение в очите ѝ. Тогава ми се разясни – бях говорил само аз.

По-късно разбрах, че тази скъпа двойка страдаше, затова искаха да се видят с нас толкова спешно. Въобще не ги попитах как са. Те не успяха да обелят нито дума и си тръгнаха празни, сухи, без да получат помощ. Само ако се бях покорил на заповедта на Исус да благословя преследвачите си като говорех добро за тях, тази двойка можеше да бъде благословена. Вместо това те си тръгнаха смутени в духа си.

2. „Правете добро на тези, които ви мразят“. Какво означава да правиш добро на онези, които ти се противопоставят? Гръцката дума тук означава „честност плюс възстановяване“. Исус всъщност казва: „Направи всичко по силите си, за да изцериш врага си и да го възстановиш от капана на Сатана. Знаеш, че това, което този човек ти причинява е зло. Но фокусът ти не трябва да е върху твоята болка, а върху измамата над душата на врага ти.“

Христос всъщност ни заповядва да си представим ситуацията, която осъжда душата на преследвачите ни. Ние не трябва да се утешаваме с мисълта, че Бог един ден ще отмъсти за греховете им срещу нас. Вместо това трябва да се молим за тях. Трябва да съборим всички стени, които ги осъждат и да положим всякакви усилия да изградим път към тях.

Исус обеща: „На които простите греховете, простени им са; на които задържите, задържани са.“ (Йоан 20:23). Да простиш означава напълно да забравиш, да оставиш, да отхвърлиш. Разбира се, никой не може да прости греховете на някого срещу Бог. Само Христос може да направи това чрез делото Си на Кръста. Но ние можем да простим греховете, извършени срещу нас. Исус казва: „Ако простите греховете срещу вас, Аз ще ги простя в небето. Аз ще простя на враговете ви от ваше име.“

Заповедта на Христос тук е много проста: „Направи първата крачка. Не чакай, не пропускай възможността, понеже душата на врага ти може да отиде във вечността като все още носи греха си. Ти бъди първият, който търси помирение. Разбира се, добрината ти може да бъде отхвърлена. Но ако бъде приета, можеш да се изправиш в Съдния ден като знаеш, че врага ти не е бил осъден поради греховете си срещу теб.“

3. „Молете се за тези, които ви нанасят вреда“. Виждаме тази заповед показана в задълженията на първосвещеника. Първо, Законът изискваше свещеника да заколи жертвата и да я сложи на олтара, за да се разправи с греха на народа. И, второ, свещеника трябваше да се моли за събранието, да ходатайства за тях.

Работата на свещеника беше показана на Кръста. Исус направи и двете: първо, Той принесе жертва за греха чрез собственото Си тяло. След това Той се моли за опрощение на народа, включително и за преследвачите Му.

А в този момент Христос ходатайства за враговете ти. „Ако някой съгреша, имаме Застъпник при Отца – Исус Христос Праведния.“ (1 Йоан 2:1). Исус е адвокат дори и за онези, които са ви използвали и преследвали. Така че, ако Той ходатайства за душите им, как може ти да продължаваш да им бъдеш враг? Просто е невъзможно.

Колко е важно да простим и да благославяме враговете си?

Павел пише: „Не си отмъщавайте“ (Римляни 12:19). Той казва накратко: „Страдайте несправедливо. Оставете го и продължете. Приемете живот в Духа.“ Обаче, ако откажем да простим болките, които ни нанасят, ние трябва да приемем последиците от това:

Ще бъдем по-виновни от хората, които са ни наранили.

Божията милост и благодат към нас ще се прекрати. Тогава, след като нещата тръгнат на зле в живота ни, няма да ги разберем, понеже ще сме в непокорство.

Раздразнението на враговете ни от нас ще продължи да ограбва мира ни. Той ще бъде победителя, успявайки да ни нанесе постоянна рана. И ще си продължи по пътя смеейки се, докато ние ще продължаваме да бъдем ядосани.

Понеже Сатана ще е успял да ни предаде на мисли за отмъщение, той ще е в състояние да ни заведе до още по-смъртоносни грехове. И ще извършим беззакония много по-лоши от тези.

Авторът на Притчи съветва: „Благоразумието на човека го прави дълготърпелив и за него е слава да подминава грешки.“ (Притчи 19:11). С други думи, не трябва да правим нищо, докато не укротим гнева си. Никога не трябва да вземаме решения или да действваме, докато сме още ядосани.

Още повече, че носим слава на небесния ни Отец, когато подминаваме обидите и прощаваме греховете, които са ни нанесени. Правейки това – Той изгражда характера ни. Вече прочетохме, че ако действваме като Исус, „Господ ще те възнагради“ (Притчи 25:22). Когато простим както ни прощава Бог, Той ни дава откровение за благоволение и благословение, които не сме познавали дотогава.

Използван с разрешение на World Challenge, P. O. Box 260, Lindale, TX 75771, USA.

© 2000 World Challenge, Inc., PO Box 260, Lindale, Texas 75771

[The Importance of Loving Your Enemies](#) / [Важността на това да обичаме враговете си](#)